

การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนประถมศึกษา

Teacher Development to Enhance Desirable Characteristics of Primary School Students

จันท์ ตันสกุล, ชญาพิมพ์ อุสาหิ และพฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษารอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา 2) ศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของ การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยใช้วิธีวิจัยแบบ บรรยาย ประเมินรอบแนวคิดโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา คือ โรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 379 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้อำนวยการ หรือรองผู้อำนวยการ ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ และครูหัวหน้ากลุ่มสาระ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบประเมิน แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยสถิติเชิงบรรยาย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ และร้อยละ ผลการวิจัยพบว่า 1) รอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย (1) การพัฒนาครู 4 วิชี คือการยึดองค์กรเป็นฐาน การยึดปัจจุบุคคลเป็นฐาน การยึด บทบาทของนักการศึกษาเป็นฐาน การยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐาน (2) การเสริมสร้างคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ ตามรูปแบบ PRIME คือการให้ความสำคัญคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรก การสร้างลัมพันธภาพ การสร้างแรงจูงใจภายใน การเป็นตัวแบบของความดี การเสริมพลังอำนาจ นักเรียน (3) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนมี 4 ด้านคือ สำนึกรักความเป็นพลเมืองดี คุณธรรม จริยธรรม สมรรถนะคุณธรรม จิตสาธารณะ 2) สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้าง คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพ ที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด และมีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบัน ในทุกด้าน

คำสำคัญ: การพัฒนาครู/ การเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์/ คุณลักษณะอันพึงประสงค์/ นักเรียนประถมศึกษา

Abstract

The objectives of the research were 1) to study the conceptual framework of teacher development to enhance desirable characteristics of primary school students, and 2) to examine the current and desirable states of teacher development to enhance desirable characteristics of primary school students. A descriptive method was used. The conceptual framework was assed by six experts. The samples were comprised of 379 primary schools under the Office of Basic Education Commission. The respondents were school directors or vice school directors, the Head of Personel Management, the Head of Academic Management and the Head of Group Learning. The research instruments consisted of questionaires and the conceptual framework assessment. The data were analyzed by descriptive statistics to acquire the mean, frequency, percentage and standard deviation. The findings were as follows: 1) The conceptual framework of teacher development to enhance desirable characteristics of primary school students was composed of (1) teacher development resources comprising organization- based, individual-basesd, educators' role- based and trainer-based; (2) The model of enhancing students' desirable characteristics called the PRIME Model which was comprised of the values of desirable characteristics Priority, Relationships, Intrinsic Motivation, Modeling and Empowerment; (3) Four desirable characteristics including being a good citizen, having good morals according to King Bhumibol Adulyadej's teachings, having moral competencies and a public mind. 2) The current state of teacher development to enhance desirable characteristics of primary school students was at a moderate level and the desirable state of teacher development to enhance desirable characteristics of primary school students was at the highest level. The desirable state of teacher development to enhance desirable characteristics of primary school students was higher than the current state in every aspect.

KEYWORDS: TEACHER DEVELOPMENT/ ENHANCING DESIRABLE CHARACTERISTICS/ DESIRABLE CHARACTERISTICS/ PRIMARY SCHOOL STUDENTS

บทนำ

การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ ลスピจิต มีความรู้คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา 8 ประการ (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) ที่สอดคล้องกับคุณลักษณะคนไทยที่พึงประสงค์ 12 ประการ คือ มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ชื่อสัตย์ เลี้ยงสละ อดทน มีความกตัญญู ไฟหัวความรู้ รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทย มีศีลธรรม รักษาความลับ ซึ่งเจริญรุ่งการเป็นประชาธิรัฐ มีระเบียบวินัย เคราะพกภูมาย มีสติรู้ตัว ปฏิบัติตามพระราชดำรัส ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดำรงตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความเข้มแข็ง ทั้งร่างกายและจิตใจ อายุ่เรืองลั่ว ต่อไป คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่า ผลประโยชน์ของตนเอง รัฐบาลไทย (2557) ได้กำหนดไว้ให้สถานศึกษานำไปพัฒนานักเรียนให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งคุณลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ของนักการศึกษาต่างประเทศ โดยคุณลักษณะดังกล่าวจะประกอบไปด้วยลักษณะ ความเป็นพลเมืองดี คุณธรรมจริยธรรมตามคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมรรถนะคุณธรรม และความมีจิตสาธารณะ จากที่กล่าวมาแสดงถึงเป้าหมายปลายทางของการพัฒนาคน มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านความรู้ ความดี และเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาระดับชั้นพื้นฐาน โดยใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือพัฒนาเพื่อให้เกิดคุณลักษณะสำคัญดังกล่าวแก่นักเรียน และตอบโจทย์ การจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษา พุทธศักราช 2542

อย่างไรก็ตามปัจจุบันพบว่า คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับมากและต้องพัฒนาโดยเร่งด่วน เช่น ขาดระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ขาดความขยันมุ่งมั่น ในการทำงาน (นิพนธ์ ยศดา, 2556) นักเรียนไม่มีจิตสาธารณะ ไม่มีคุณธรรมจริยธรรม (พิชัย บุญมาหนองคู, 2556) นักเรียนประถมศึกษา มีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด ลักทรัพย์ และทำร้ายร่างกาย เล่นการพนัน (พรสันต์ เลิศวิทยานุวัฒน์, 2550) ไม่มีความพอเพียง นิสัยบริโภคนิยม ฟุ้งเฟ้อ สรุยสร่าย เลียนแบบ วัฒนธรรมต่างชาติ ไม่เห็นคุณค่าภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรมไทย (สมหวัง พิธิyanุวัฒน์, 2553; นิพนธ์ ยศดา, 2556) ทักษะทางอารมณ์จิตใจของนักเรียนประถมศึกษาเฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ เช่น การรู้จักตนเอง อดทนรอ มีน้ำใจ ยอมรับผิด กระตือรือร้น สนใจฝรั่ง ปรับตัว (ไทยรัฐ, 2557) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ด้านความเก่งและด้านความดีของนักเรียนประถมศึกษาอยู่ในระดับที่ต้องพัฒนา เช่น การมีวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อเพื่อแผ่ การประยัด การบำเพ็ญตน เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม (นิตา ศรีสวัสดิ์, 2551) ซึ่งคุณลักษณะที่มีปัญหาเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า นักเรียน ประถมศึกษามีปัญหาในเรื่องลักษณะความเป็นพลเมืองดี คุณธรรมจริยธรรมตามคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมรรถนะคุณธรรม และความมีจิตสาธารณะ ซึ่งหากไม่แก้ไข ก็จะเป็นลักษณะนิสัยที่คงทันการและแก้ไขได้ยากเมื่อโตขึ้น เพาะกายการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นการวางแผนรากฐาน

แก่เด็ก วางแผนในการพัฒนาชาติ เพราะเป็นการจัดการศึกษาแก่เด็กระดับพื้นฐานตั้งแต่ 7-12 ปี เป็นวัยที่เหมาะสม มีความสำคัญมากในการพัฒนาคุณลักษณะให้ได้ผล เพราะเป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับอื่น ๆ ดังนั้นครุจึงควรเข้าใจและใส่ใจในเรื่องนี้

เมื่อศึกษาคุณลักษณะของครูประดิษฐ์ศึกษาซึ่งเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนก็ปรากฏว่ามีปัญหาเช่นกัน พบว่าครูประดิษฐ์ศึกษานางส่วนทำผิดวินัย เรื่องการปฏิบัติต่อตน การปฏิบัติต่อวิชาชีพ และการปฏิบัติต่อนักเรียน ปีหนึ่ง ๆ มีข้าราชการครูประดิษฐ์ศึกษา จำนวนมากที่ทำผิดวินัย และทำผิดจรรยาบรรณครู ถูกลงโทษทางวินัยตามความผิด ก่อให้เกิดความเสียหาย แก่ข้าราชการครูและภาพพจน์ของครูเป็นอันมาก เช่น ครูลงโทษนักเรียนด้วยวิธีรุนแรง ครูลุ่มหลง ในอนามัยมุช ประพฤติดิบในทางที่ไม่ดี (ตรามิลा อินคำ, 2554) จากข้อมูลพบว่า ครูสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทำต่อเด็กที่ไม่เหมาะสม เช่น ทุบตี การใช้คำหยาดด้านลบ ตำหนิ พฤติกรรม การพูดจาที่ใช้อารมณ์ การใช้อำนาจ (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็กเยาวชน ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ, 2555) จากสภาพการพัฒนาการศึกษาที่มุ่งเน้นเฉพาะงานวิชาการ จึงมุ่งพัฒนา ครูที่มุ่งเน้นความเก่ง ทำให้คนที่เข้ามาเป็นครูบางคนจึงมีได้มีลักษณะครูดี มีความความครัวท่อนในวิชาชีพ ที่แท้จริง ถึงแม้จะเป็นครูเพียงส่วนหนึ่งแต่ทำให้ภาพลักษณ์ของครูเปลี่ยน นักเรียนไม่เชื่อฟังและไม่ให้ ความเคารพ ปัจจุบันครูประดิษฐ์ศึกษาจึงได้รับการนับถือน้อยลง ดังนั้น จึงควรเร่งพัฒนาครูเพื่อส่งต่อ คุณลักษณะที่ดีสู่นักเรียนประดิษฐ์ศึกษา

เนื่องจากครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของ นักเรียนให้บรรลุผล เพราะครูอยู่ในฐานะผู้ให้การศึกษาของชาติ เป็นผู้กำหนดอนาคตของคนในชาติ ชาติใดมีครูเป็นคนเก่ง เป็นคนเลี้ยงลูก ตั้งใจทำงาน เพื่อประโยชน์ของนักเรียน ผลผลิตคือพลเมืองที่เก่ง และฉลาด มีศักยภาพ สามารถแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้ (รุ่ง แก้วแดง, 2545) เด็กต้องเห็นตัวแบบ ที่ดีจากบุคลากรของตัวเอง แต่เด็ก เช่น พ่อแม่ ครู เป็นต้น (สุวิมล ว่องวานิช และคณะ, 2550) ครูที่มี ความเอาใจใส่นักเรียนทำให้นักเรียนมีการพัฒนาทางวิชาการ และมีทักษะทางสังคมด้านความเมตตา ช่วยเหลือ ผู้อื่นมากขึ้น (Zakrzewski, 2012) ลิงสำคัญในการพัฒนาหรือวิธีการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนให้บรรลุผลคือ การพัฒนาครูให้ตระหนักรู้ความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นอันดับแรก พัฒนาการสร้างสัมพันธภาพที่ดี สร้างแรงจูงใจ เป็นตัวแบบของความดี (Berkowitz, 2011) ดังนั้น ลิงที่กล่าวมาจึงมีความสำคัญและควรเร่งสร้างให้เกิดกับครูไทย ครูที่มีความเมตตา สามารถสร้าง บรรยากาศที่ดีในองค์กร ครูที่เป็นตัวแบบของความดี สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน และสามารถเสริมสร้างเด็กและสังคมที่ดีได้ (มาศโมสี จิตวิริยธรรม, 2552) ดังนั้น การพัฒนาครูจึงมีความสำคัญมากในการเชื่อมโยงสู่การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ให้บรรลุผล

“... พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ปลูกฝังผู้เรียนให้มีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีรับรู้และเข้าใจ คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ...” เป็นเป้าหมาย

การพัฒนาครูซึ่งกำหนดในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 52 (สำนักงานเลขานุการรัฐวุฒิสภा, 2554) “ให้มีการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบางวิทยฐานะบางตำแหน่ง เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณ วิชาชีพที่เหมาะสม ซึ่งกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติสถาบันครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 หมวด 5 มาตรา 80 (ชนิตา รักษ์พลเมือง, 2550)

การพัฒนาครูที่แท้จริงต้องเริ่มจากภายในสถานศึกษา โดยมีผู้บริหารระดับต้นให้ครูพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรเพื่อให้เกิดการพัฒนาที่แท้จริง (สำนักงานเลขานุการสถาบันศึกษา, 2547) การพัฒนาให้ครูเป็นตัวแบบของความดี การพัฒนาสัมพันธภาพที่ดี ระหว่างครูกับผู้บริหาร สถานศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างครูด้วยกัน ครูกับชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ลิ่งเหล่านี้ มีความสำคัญในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน การพัฒนาครูให้เห็นความสำคัญของคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรก สร้างสัมพันธภาพที่ดี การสร้างแรงจูงใจจากภายในของเด็ก ครูเป็นตัวแบบของความดี สามารถเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนในโรงเรียน ประสมศึกษา เพื่อพัฒนานักเรียนให้บรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาต่อ การวิจัยเรื่องการพัฒนาครูเพื่อให้ครูมีความสามารถ มีใจรักในหน้าที่ เห็นความสำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประสมศึกษา ครูมุ่งมั่นอบรมนักเรียน เสริมพลังอำนาจนักเรียน ให้นักเรียนคิด ตัดสินใจด้วยตนเอง โดยเชื่อมโยงกับวิธีการพัฒนาครูที่ครอบคลุมหลากหลายรูปแบบ หลากหลายวิธีการ เพื่อลดจุดอ่อนในวิธีการพัฒนาเดิม ๆ ที่เป็นปัจจุหา ประกอบด้วย 1. การพัฒนาครูโดยยึดองค์กรเป็นฐาน (ความต้องการ จำเป็นขององค์กรเป็นฐาน สถานศึกษาเป็นฐาน การพัฒนาองค์กร และระบบลังค์คอม) 2. การพัฒนาครูโดยยึดปัจเจกบุคคลเป็นฐาน (โครงแบบพฤติกรรม มนุษยนิยม ความรับผิดชอบเป็นฐาน และพัฒนาการ) 3. การพัฒนาครูโดยยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐาน (การศึกษาโดยอิสระ สมรรถนะเป็นฐาน และครูเป็นศูนย์กลาง) 4. การพัฒนาครูโดยยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐาน (การแลกเปลี่ยน การประสาน ความร่วมมือ การสอนโดยเพื่อนร่วมงาน และ ผู้สนับสนุน) (Orlich, 1989)

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประสมศึกษา จะทำให้ได้กรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนประสมศึกษา และได้ผลลัพธ์ปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประสมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนต่อไป

วัตถุประสงค์

- เพื่อศึกษากรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประสมศึกษา
- เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประสมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบบรรยาย โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษากรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยศึกษาเอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศเรื่องการพัฒนาครูคุณลักษณะอันพึงประสงค์ วิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ คุณลักษณะครูที่เสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ วิเคราะห์ ลั่งเคราะห์เนื้อหา ส่วนที่เกี่ยวกับรายละเอียดของคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน จากแนวคิดของนักการศึกษาของไทยและต่างประเทศ หลักสูตรการศึกษาพุทธศักราช 2551 นโยบายของรัฐบาล ลั่งเคราะห์ จัดกลุ่มนื้อหา เป็น 4 ด้าน คือ ลักษณะเป็นพลเมืองดี คุณธรรมจริยธรรม สมรรถนะคุณธรรม จิตสาธารณะ นำมาทำหนเดเป็นกรอบแนวคิดประเด็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน การอบรมแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนระดับประถมศึกษา กำหนดเป็น 3 ประเด็น คือการพัฒนาครู คุณลักษณะอันพึงประสงค์ วิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา แต่ละประเด็นหลักกำหนดองค์ประกอบอย่าง กำหนดนิยาม จากนั้นจัดทำร่างแบบประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับกรอบแนวคิดการวิจัย การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาครู การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ จำนวน 6 คน ประเมินความเหมาะสม สำหรับแบบประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และความคิดเห็นเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิต่อกรอบแนวคิดการวิจัย ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาข้อมูลสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ โรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 28,273 โรงเรียน ลั่งกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จาก 183 เขตพื้นที่ การศึกษา กลุ่มตัวอย่างจำนวน 379 โรงเรียน โดยใช้วิธีสุ่มแบบ隨機抽樣 ขั้นตอน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร 2) ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานบุคคล 3) ครูหัวหน้ากลุ่มบริหารงานวิชาการ 4) ครูหัวหน้ากลุ่มสาระ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของ การพัฒนาครู เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วยประเด็นข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม สภาพการพัฒนาครูที่ล่่งผลต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียน สภาพการพัฒนาครูในด้านวิธีเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน สภาพแวดล้อมภายนอกที่ล่่งผลต่อการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ลิ่งที่โรงเรียนทำได้ดีและที่ควรแก้ไขปรับปรุง ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เครื่องมือผ่านการตรวจสอบความตรง เชิงเนื้อหาด้วยค่าดัชนีความสอดคล้องได้ค่ามากกว่า .50 และตรวจสอบความเที่ยงด้วยวิธีการประมาณค่าสัมประสิทธิ์แอลfa (.99) เก็บรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย

1. กรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ประกอบด้วย (1) การพัฒนาครู 4 วิธี คือการยึดองค์กรเป็นฐาน การยึดปัจเจกบุคคลเป็นฐาน การยึดบทบาท ของนักการศึกษาเป็นฐาน การยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐาน (2) การเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามรูปแบบ PRIME คือการให้ความสำคัญคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรก การสร้างสัมพันธภาพ การสร้างแรงจูงใจภายใน การเป็นตัวแบบของความดี การเสริมพลังอำนาจนักเรียน (3) คุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนมี 4 ด้านคือ สำนึกร่วมเป็นพลเมืองดี คุณธรรมจริยธรรม สมรรถนะคุณธรรม จิตสาธารณะ ความเหมาะสมสมของกรอบแนวคิดในภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยตัวแปรรวม 4.28 โดยค่าเฉลี่ยความเหมาะสมสมด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีค่าสูงสุด ($\bar{X} = 4.50$) ค่าเฉลี่ยวิธีการพัฒนาครู มีค่าต่ำสุด ($\bar{X} = 3.50$) เมื่อพิจารณาองค์ประกอบย่อยในแต่ละด้าน ปรากฏผล ดังนี้

1.1 องค์ประกอบด้านการพัฒนาครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ย 3.50 โดยค่าเฉลี่ย ความเหมาะสมสมของการพัฒนาครูโดยการยึดองค์กรเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.67$) และการพัฒนา ครูโดยการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.50$) ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ แต่ละคนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาครูโดยภาพรวมและวิธีการพัฒนาครูแต่ละองค์ประกอบย่อย อยู่ในระดับดี

1.2 องค์ประกอบด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน (five - part model teaching: PRIME Model) โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยภาพรวม 4.50 โดยค่าเฉลี่ย ความเหมาะสมสมด้านการให้ความสำคัญคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรกและการสร้างแรงจูงใจ ภายใน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.83$) และการเสริมพลังอำนาจนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($X = 3.83$)

1.3 องค์ประกอบด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีค่าเฉลี่ยรวม 4.42 โดยค่าเฉลี่ยความเหมาะสมด้านสำนึกร่วมเป็นพลเมืองดี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.67$) และสมรรถนะคุณธรรม มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.17$)

แผนภาพ 1 กรอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา พบร่วมกันว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = .75) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = .55) และมีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์ ลงกว่าสภาพปัจจุบันในทุกด้าน และประเด็นย่อยแต่ละด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ด้านวิธีการพัฒนาครู

2.1.1 สภาพปัจจุบันด้านวิธีการพัฒนาครู

สภาพปัจจุบันด้านวิธีการพัฒนาครูที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ประถมศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.41$, S.D. = .75) วิธีการยึดองค์กร เป็นฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = .73) วิธีการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = .78)

สภาพปัจจุบันด้านวิธีการพัฒนาครูในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$, S.D. = .75) วิธีการยึด องค์กรเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = .74) วิธีการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐานมีค่าเฉลี่ย ต่ำสุด ($\bar{X} = 3.33$, S.D. = .76)

2.1.2 สภาพที่พึงประสงค์ด้านวิธีการพัฒนาครูในมิติที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนประถมศึกษา สภาพที่พึงประสงค์โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = .53) วิธีการยึดองค์กรเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = .51) วิธีการยึดบทบาท ของนักการศึกษาเป็นฐานและวิธีการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = .54)

สภาพที่พึงประสงค์ด้านวิธีการพัฒนาครูในมิติของการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$, S.D. = .56) วิธีการยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = .55) วิธีการยึดปัจเจกบุคคลเป็นฐานและวิธีการยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = .56)

2.2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา

2.2.1 สภาพปัจจุบันของสภาพการพัฒนาครูด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = .75) สภาพการพัฒนาครูด้านการเป็นตัวแบบของความดีมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{X} = 3.38$, S.D. = .74) และการเสริมพลังอำนาจนักเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.34$, S.D. = .75)

2.2.2 สภาพที่พึงประสงค์ของสภาพการพัฒนาครูด้านการเป็นตัวแบบของความดีมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = .55) การให้ความสำคัญคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรก การสร้างสัมพันธภาพ และการเสริมพลังอำนาจนักเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = .56)

2.3 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง

2.3.1 สภาพปัจจุบันของสภาพการพัฒนาครูส่งผลต่อด้านคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุด ($\bar{X} = 3.42$, S.D. = .75) และด้านจิตสาธารณะน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.40$, S.D. = .78)

2.3.2 สภาพที่พึงประสงค์ของสภาพการพัฒนาครูส่งผลต่อด้านจิตสาธารณะมากที่สุด ($\bar{X} = 4.69$, S.D. = .53) สำนึกรักความเป็นพลเมืองดี คุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะคุณธรรมน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = .53)

อภิปรายผล

ผลการวิจัยมีประเด็นนำมาสู่การอภิปรายได้ดังนี้

1. ครอบแนวคิดการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา ผลการประเมินภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นโดยภาพรวมและแต่ละด้านอยู่ในระดับดี สะท้อนประเด็นดังนี้

1) การให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนว่าเป็นลิ่งที่ควรขับเคลื่อนให้เกิดขึ้นให้ล้มทุบทึบจริง ซึ่งจากข้อค้นพบจากการเก็บข้อมูลครุและผู้บริหารโดยส่วนใหญ่ให้ข้อเสนอแนะว่าควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งในปัจจุบันเน้นด้านวิชาการมากเกินไป ทำให้นักเรียนมีปัญหามาก เด็กเครียดและเด็กบางคนออกกลางคัน

2) การให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในระดับประถมศึกษาว่า เป็นการวางแผนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ดีแก่นักเรียน ซึ่งเป็นฐานของการพัฒนาในระดับที่สูงขึ้นได้อย่างมั่นคง เพราะปัจจุบันให้มีความรู้และฝึกทักษะพื้นฐาน เตรียมสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต เป็นการวางแผนคุณลักษณะที่ดีเพื่อต่อยอดในระดับสูงได้มีประสิทธิภาพ เด็กใช้ชีวิตอยู่ในโรงเรียนยาวนานถึง 8 ปี เป็นวัยที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณลักษณะให้ได้ผล ซึ่งปัจจัยในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนให้บรรลุผลนั้น ประกอบด้วยวัยที่เหมาะสม ผู้พัฒนามีคุณสมบัติที่เหมาะสม และวิธีการเหมาะสม (ดวงเดือน พันธุ์มนวนิว, 2538)

1.1 องค์ประกอบการพัฒนาครูโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี มีความเหมาะสมที่จะเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนให้สำเร็จ เพราะครูมีบทบาทต่อการพัฒนานักเรียนในทุกด้าน เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ครูเป็นผู้กำหนดอนาคตทางการการศึกษาของชาติและของคนในชาติ ชาติได้มีครูเป็นคนเก่ง เลี้ยงลูก ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของนักเรียน ผลผลิตคือ พลเมืองที่เก่งและฉลาด มีศักยภาพ สามารถแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้ (รุ่ง แก้วแดง, 2545) การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนล้วงสำคัญในการพัฒนาคือการจัดให้ครูมีโอกาสพัฒนาคุณลักษณะเช่นเดียวกับที่พัฒนาผู้เรียน (Character Education Partnership, 2005) เด็กต้องเห็นตัวแบบที่ดีจากบุคลครอบข้างตั้งแต่เด็ก เช่น พ่อแม่ ครู เป็นต้น (สุวิมล ว่องวนิช และคณะ, 2550) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรดา ชัยสุวรรณ (2555) ที่พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาด้านการวางแผน และการนำแผนไปปฏิบัติตามบุคลากรมีค่าเฉลี่ยระดับมากที่สุด

1.2 องค์ประกอบวิธีการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ประกอบด้วยการให้ความสำคัญคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรก การสร้างสัมพันธภาพ การสร้างแรงจูงใจภายใน การเป็นตัวแบบของความดี และการเสริมพลังอำนาจนักเรียน (PRIME) ว่ามีความเหมาะสมกับสังคมไทย ซึ่งที่มาของการสร้าง PRIME Model (Berkowitz, 2011) เกิดจาก การมองปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนคือการคร่าเคร่งกับการสอน อิทธิพลของลีอ ค่านิยมในสังคม ครอบครัวที่มีผลต่อคุณลักษณะของนักเรียน และนำมาศึกษาบันเด็กรดับประถมศึกษา ใช้เวลาศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อสร้าง PRIME Model ถึง 37 ปี ในการคิดค้นเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ซึ่งจากองค์ประกอบดังกล่าวทำให้ PRIME Model มีความเหมาะสมกับบริบทที่จะนำมาใช้ในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาในสังคมไทย ทำให้ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเฉลี่ยอยู่ในระดับดีมาก

1.3 องค์ประกอบด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ประกอบด้วย ลักษณะที่เป็นพลเมืองดี คุณธรรมจริยธรรม สมรรถนะคุณธรรม และจิตสาธารณะ เป็นคุณลักษณะที่ดีที่ต้องการให้เกิดกับนักเรียนในระดับประถมศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทในสังคมไทยในขณะนี้ ลักษณะที่เป็นพลเมืองดีเป็นตัวแปรที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก และมีค่าเฉลี่ยในระดับดีมาก

ในสังคมไทยปัจจุบันมีกรณีศึกษามากมายที่พบว่าขาดความรับผิดชอบต่อสาธารณะ (สำนักงานป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ, 2553) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของสมรรถนะคุณธรรม นอกจากนี้แผนการศึกษาชาติ (2552-2559) มีกรอบแนวคิดเรื่องการสมานฉันท์อีกทาง เช่น มีคุณธรรมจริยธรรมตามคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว การรักษาสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของจิตสาธารณะ (สำนักงานเลขานุการสภากาชาดไทย 2553)

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์สูงกว่าสภาพปัจจุบัน ในทุกด้าน ประเด็นอย่างแต่ละด้าน มีรายละเอียด นำมาสู่การอภิปราย ดังนี้

2.1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ด้านวิธีการพัฒนาครู

2.1.1 สภาพปัจจุบันด้านวิธีการพัฒนาครู โดยภาพรวมด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งสองมิติมีสภาพปัจจุบัน อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสำหรับวิธีการยึดองค์กรเป็นฐาน ส่วนวิธีการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งสองมิติเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ปัจจุบันสภาพการพัฒนาครูที่ลั่งลดต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีการปฏิบัติในระดับหนึ่งแต่มิได้บังเกิดผลเท่าที่ควร และการพัฒนาครูด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียน ยังไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายมากนัก เช่นกัน สอดคล้องกับสุรดา ชัยลงกรณ์ (2555) พบว่า การดำเนินการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ต้องการนั้นกระทำได้ค่อนข้างยาก เพราะเป็นเรื่องของนิสัยที่เห็นผลยาก ต้องใช้เวลานาน แม่โรงเรียนให้ความสำคัญ แต่กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญกับวิชาการมากกว่า ดังนั้นโรงเรียนจึงให้ความสำคัญกับการสร้างเนื้อหา วิชาการมากกว่า ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งคือครูมีภาระงานมาก จึงทำให้ครูไม่เห็นความสำคัญ กับการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเท่าที่ควรจะเป็น และเมื่อครูหน่วยของการพัฒนาครู ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการผลิตครูโดยตรงคือสถาบันผลิตครูมีการพัฒนาครูทั้ง 4 วิธีในระดับปานกลาง ซึ่ง แพรรัตน์ ลับเสถียร (2553) พบว่าการพัฒนาอาจารย์โดยใช้วิธีการยึดองค์กรเป็นฐาน การยึดปัจเจกบุคคลเป็นฐาน การยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐาน และการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐาน อยู่ในระดับปานกลาง อนึ่งจากการศึกษาการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์มีความสอดคล้องกับ การพัฒนาครูลั่งลดต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ดังนั้นควรพัฒนาครูให้มีความรู้ ทักษะ เทคนิคในการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนด้วย ดังที่ สุรดา ชัยลงกรณ์ (2555) กำหนดวิธีการพัฒนาครูให้มีความรอบรู้ การพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์

ปัจจุบันโรงเรียนมุ่งเน้นการพัฒนาครูโดยวิธีการยึดองค์กรเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษามากกว่าวิธีการพัฒนาครูด้านอื่น ๆ เมื่อถูกลักษณะอยู่

ของการพัฒนาครูโดยการยึดองค์กรเป็นฐาน ประกอบด้วยการพัฒนาครูเพื่อความเป็นองค์กรในอนาคต พัฒนาทั้งองค์กรเป็นระบบขั้นตอน ตามความต้องการขององค์กรในภาพรวม ตามความต้องการของสถานศึกษา มุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรในการแก้ปัญหา ล่วงเสริมการปกครองโดยลำดับขั้น ตอบสนองสมดุลระหว่างความคาดหวังขององค์กรและปัจจัยบุคคล ซึ่งมีลักษณะเฉพาะเป็นการพัฒนาทั้งระบบ เป็นขั้นตอน มีวิธีการ สื่อ และองค์กรภายนอกเข้ามามีส่วนร่วม บุคลากรทุกคนเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนา รวมทั้งนโยบายให้มีการพัฒนามุ่งเน้นสถานศึกษาเป็นฐาน และสภาพปัจจุบันโรงเรียนเป็นนิติบุคคล จากการคุ้มครองคุ้มครองทั้งหลายทำให้โรงเรียนมีการพัฒนาครูวิธีการยึดองค์กรเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษากว่าวิธีอื่น

2.1.2 สภาพที่พึงประสงค์ทั้งสองมิติอยู่ในระดับมากที่สุด แต่สภาพการพัฒนาครูที่ส่งผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา วิธีการยึดองค์กรเป็นฐาน มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สภาพการพัฒนาครูด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาโดยวิธีการยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนวิธีการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐานมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สะท้อนถึงการพัฒนาครู ดังนี้

สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ แพร์ตัน สนบเลสีเยร (2553) ที่พบว่าการพัฒนาอาจารย์วิธีการยึดองค์กรเป็นฐาน มีความต้องการพัฒนาในระดับมากเช่นกัน แสดงถึงโรงเรียนมีความต้องการที่จะพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาให้มากขึ้นและแนวโน้มของการพัฒนาจะดีขึ้นในอนาคต และมีความคาดหวังพัฒนาครูด้วยวิธีการยึดองค์กรเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษาให้มากขึ้นกว่า วิธีการยึดปัจจัยบุคคลเป็นฐาน การยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐานและการยึดผู้ให้การอบรมเป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา

2.2 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนพบว่า อยู่ในระดับปานกลาง สภาพปัจจุบันสภาพการพัฒนาครูด้านการเป็นตัวแบบของความดีมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด และการเสริมพลังอำนาจนักเรียนมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด สภาพที่พึงประสงค์ของสภาพการพัฒนาครูด้านการเป็นตัวแบบของความดีมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด การให้ความสำคัญคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นอันดับแรก การสร้างสัมพันธภาพ และการเสริมพลังอำนาจนักเรียน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

สภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูสอดคล้องกันคือ การเป็นตัวแบบของความดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด และการเสริมพลังอำนาจนักเรียน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แสดงถึงมีการพัฒนาครูให้เป็นแบบอย่างแต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร โรงเรียนยังมีความคาดหวังที่จะพัฒนาในด้านนี้ ถึงแม้ว่า ในปัจจุบันมีการอบรมครู มีโครงการต่าง ๆ ภาพลักษณ์ของครูยังไม่ดีนัก แม้จะเป็นครูส่วนน้อยแต่ก็มีผลต่อนักเรียน มีผลการวิจัยพบว่า ครูไม่มีความรับผิดชอบในหน้าที่ การสอนแย่ลง ไม่ค่อยเข้าสอนไม่ตรงต่อเวลา ใกล้ชิดกับนักเรียนน้อยลง ไม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน (ศูนย์วิจัยเศรษฐกิจและ

พยากรณ์ทางการเกษตร, 2554) ประกอบกับการมุ่งเน้น เห็นความสำคัญกับการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก โดยตรงในการพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน มีโรงเรียนต้นแบบ มีโรงเรียนวิถีพุทธ ทั้งที่ลึกล้ำคือการเป็นตัวแบบของครู เพราะการเป็นตัวแบบที่ดีเป็นการยกตัวอย่างที่ดีที่สุดที่นักเรียนสามารถเห็นและเลียนแบบการกระทำ ความประพฤติต่าง ๆ ได้โดยตรง และเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน (Ryan, 2002) เพราะครูประถมศึกษามีความใกล้ชิดกับเด็กมาก เพียง 1 นาทีของการสอน การกระทำก็อาจจะเป็นการกำหนดอนาคตของเด็ก ล้วนการเสริมพลังอำนาจนักเรียน มีการพัฒนาครูรู้อย่างว่าด้านอื่น ๆ อาจจะเป็นเพราะว่าครูไม่เห็นความสำคัญของผลที่มีต่อการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และในระดับนโยบายไม่ได้มุ่งเน้นชัดเจนนัก ซึ่งในด้านนี้ผู้เชี่ยวชาญให้ลำดับความสำคัญหลังสุดแต่ก็อยู่ในระดับดี แต่อย่างไรก็ตาม การเสริมพลังอำนาจก็มีผลต่อภาพลักษณ์ครู ดังผลการวิจัยพบว่า ภาพการศึกษาไทยผังรากระบบทหารกับเด็ก โรงเรียนไทยมีภาพแย่ของความเป็นเด็จจากการครุบัปคับเด็ก ครูอาจารย์เด็จการ บังคับให้กระทำ ห้ามโต้เตียง ลงโทษโดยใช้วิธีการรุนแรง และมีนักเรียนกลุ่มนี้ได้รับงบประมาณการปฏิวัติการศึกษา ภาพโรงเรียนในเมืองไทยที่เป็นเหมือนเครื่องจักรเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดนอกกรอบ แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ลดการห่อห้อมจำกัด ทำให้โรงเรียนมีความคาดหวังให้พัฒนาการเป็นตัวแบบของครูและการเสริมพลังอำนาจนักเรียนให้มากที่สุด

2.3 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ด้านคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา พนบฯ อยู่ในระดับปานกลาง สภาพปัจจุบันของสภาพการพัฒนาครูส่งผลต่อด้านคุณธรรมจริยธรรมมากที่สุด และด้านจิตสาธารณะน้อยที่สุด สภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาครูส่งผลต่อด้านจิตสาธารณะมากที่สุด ด้านสำนึกรักความเป็นพลเมืองดี ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านสมรรถนะคุณธรรมน้อยที่สุด สะท้อนถึงการพัฒนาครู สภาพปัจจุบันการพัฒนาครูส่งผลด้านคุณธรรมจริยธรรมตามคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องจากมีสถาบัน องค์กร หน่วยงานต่าง ๆ สืบ แล่มีนโยบายรองรับ มีแรงจูงใจ และลึกล้ำคือ พระองค์ท่านเป็นตัวแบบทั้งความคิด คำพูด การกระทำที่ทำให้เห็นเป็นเวลาภานวน ซึ่งเป็นแรงจูงใจภายในทำให้การพัฒนาครูส่งผลต่อด้านคุณธรรมจริยธรรมตามคำสอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมากกว่าด้านจิตสาธารณะ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชัย นุญามานะองคุ (2556) ที่พบว่าปัจจุบันนักเรียนขาดจิตสาธารณะ อาจจะด้วยสาเหตุนี้ ทำให้เมื่อถูกลภาพที่พึงประสงค์ มีความมุ่งเน้นด้านจิตสาธารณะ ล้วนด้านอื่น ๆ มุ่งเน้นให้เกิดผลรองลงมา

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรสนับสนุนการพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง การกำหนดนโยบายพัฒนาครูมุ่งเน้นการเป็นตัวแบบของความดี การให้รางวัล และส่งเสริมความก้าวหน้าทางวิชาชีพ เนื่องจากการวิจัยพบว่าการเป็นตัวแบบของความดี มีสภาพพึงประสงค์มากที่สุดและสูงสุด

1.2 โรงเรียนควรพัฒนาผู้เรียนโดยมุ่งเน้นด้านจิตสماธารณะ เนื่องจากเป็นประเด็นที่มีส่วนที่พึงประสงค์มากที่สุด มีการปฏิบัติน้อยที่สุด พร้อมทั้งส่งเสริมในเรื่องงบประมาณ เทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า มีสภาพพึงประสงค์ในระดับมากที่สุดและสูงสุด

1.3 โรงเรียนควรมุ่งเน้นการพัฒนาครูโดยเน้นการยึดองค์กรเป็นฐานและการยึดบทบาทของนักการศึกษาเป็นฐาน เพราะจากการวิจัยพบว่าทั้งมิติของการพัฒนาครูที่ล่ำผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และมิติของการพัฒนาครูในด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีสภาพพึงประสงค์มากที่สุดและสูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาครุภักษ์การพัฒนาครูเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษารอบแนวคิด สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์เท่านั้น และยังพบว่ามิติของการพัฒนาครูที่ล่ำผลต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน และมิติของการพัฒนาครูในด้านการเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน มีความสอดคล้องกันทั้งในด้านสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ควรทำวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาการเป็นตัวแบบครูดีเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนประถมศึกษา เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า สภาพปัจจุบันการพัฒนาครูด้านการเป็นตัวแบบความดีอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด อีกทั้งค่าเฉลี่ยจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินกรอบอยู่ในระดับดีมาก

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับปรับปรุงที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).

ชนิตา รักษ์พลเมือง. (2550). รายงานการวิจัยการเบรี่ยบเที่ยงบกฏหมายที่ล่ำเสริมการพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ดวงเดือน พันธุ์มนวน. (2538). ทฤษฎีดั้นไจริยธรรมการวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ตรามิสา อินคำ. (2554). การประเมินความต้องการจำเป็นคุณลักษณะจรรยาบรรณครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของผู้ปกครองนักเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตวัฒนา ลังกัดกรุงเทพมหานคร (ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). การวัดและประเมินผลทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ไทยรัฐ. (2557). หมวดวิชา วิศวกรรมศาสตร์ ภาคภาษาอังกฤษ ปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2557. หน้า 10. ลิ้งค์: <http://www.kroobannok.com/63925>

นิตา ครีร้อย. (2551). ศึกษาความล้มเหลวของกัลยาณมิตรธรรมของครุภัณฑ์คุณลักษณะ อันเป็นประสิทธิภาพของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนคร เขต 3 (ปริญญาอุดมศึกษา ครุศาสตร์มหาบัณฑิต). คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นิพนธ์ ยศดา. (2556). การพัฒนาคุณลักษณะอันเป็นประสิทธิภาพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

พรลัตน์ เลิศวิทยาวัฒน์. (2550). รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะนิสัยที่พึงประสงค์ของนักเรียนอาชีวศึกษา เอกชน (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.

พิชัย บุญมาหนองคู. (2556). การพัฒนาคุณลักษณะเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันเป็นประสิทธิภาพของนักเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1 (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตร์ ดุษฎีบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

แพรรัตน์ ลับเสถียร. (2553). การนำเสนอรูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของมหาวิทยาลัยราชภัฏในยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยสยาม.

มาศเมธี จิตวิทยารม. (2552). คุณธรรมที่ส่งเสริมการเป็นกัลยาณมิตรของผู้บริหารในสถาบันอุดมศึกษา ของรัฐ (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). สาขาวิชาบริหาร การศึกษา คณะปรัชญา มหาวิทยาลัยศิลปากร.

รัฐบาลไทย. (2557). คลช. กำหนด 12 ค่านิยมหลักของคนไทย เพื่อสร้างสรรค์ประเทศไทยให้เข้มแข็ง. ลิ้งค์: <http://www.thaigov.go.th/index.php/th/media-centre-government-house/item/86680-id86680.html>

รุ่ง แก้วแดง. (2545). โรงเรียนนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

คุณยิ่วจัยเครชชูกิจและพยากรณ์ทางการเกษตรแม่โจ้. (2554). แม่โจ้โพลล์เพย์เด็กต้องการครูที่มีความเอาใจใส่ห่วงใย. ลิ้งค์: http://wrote107.blogspot.com/2011/01/blog-post_16.html

สุรดา ชัยสุวรรณ. (2555). กลยุทธ์การบริหารเพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันเป็นประสิทธิภาพของนักเรียนประกอบศึกษาในโรงเรียนสังกัดคณะกรรมการการศึกษาชั้นพื้นฐาน (วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต). สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวิมล ว่องวานิช และคณะ. (2550). โครงการเร่งสร้างคุณลักษณะที่ดีของเด็กและเยาวชนไทย. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแห่งเดินเชิงคุณธรรม. กรุงเทพมหานคร: พิพิธภัณฑ์กราฟฟิก.

สมหวัง พิธิyanวัฒน์. (2553). คุณภาพการศึกษาไทย: โฉนดไปไม่ถึงฝัน. วารสารพัฒนาการเรียนมหาวิทยาลัยรังสิต, 96-100.

จันท์ ตันสกุล, ชญาพิมพ์ อุสา荷 และพุทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: พริกรหวานกราฟิค.

สำนักงานป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ (2553). การทุจริตในรัฐวิสาหกิจปัญหาและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ.

สำนักงานเลขานุการสภากาชาดไทย. (2553). แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับปรับปรุง (พ.ศ. 2552-2559). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขานุการสภากาชาดไทย.

สำนักงานเลขานุการสภากาชาดไทย. (2547). การพัฒนาองค์การและบุคลากรแนวคิดใหม่ในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: 21 เช็นจูรี่.

สำนักงานเลขานุการวุฒิสภा. (2554). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 (แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2554 . กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขานุการวุฒิสภा.

สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ. (2555). รายงานการศึกษา เกี่ยวกับความรุนแรงต่อเด็กระดับประถมศึกษาตอนปลาย. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). แนวทางการพัฒนา การวัดและประเมินคุณลักษณะ อันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ภาษาอังกฤษ

Berkowitz, M.W. (2011). *The importance of character education : An interview with Dr. Marwin Berkowitz*. Retrieved from https://www.facebook.com/note.php?note_id=173880892665817.

Character Education Partnership. (2005). *The eleven principles*. Retrieved from www.character.org/site/c.gwKUjhNYJrF/b.993263/k.7.../The_Eleven_Principles.htm.

New York Times. (2013, 28 May). *In Thailand's School Vestiges of Military Rule*. Retrieved from <http://www.kroobannok.com/58870>

Orlich, D. C. 1989. *Staff development: enhancing human potential* Massachusetts: Allyn and Bacon Adivision of Simon & Schuster.

Ryan, K. (2002). *The six E's of character of education*. Retrieved from www.bu.edu/education/caec/files/6E.htm.

Zakrzewski, V. 2012. *Four Ways Teachers Can Show They Care*[Online]. Retrieved from http://greatergood.berkeley.edu/article/item/caring_teacher_student_ationship

ผู้เขียน

นางสาวจันทนี ตันสกุล ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านห้วยทราย หมู่ 5 ตำบลนาเตย อำเภอห้วยเมือง จังหวัดพังงา 82150 อีเมล: jantanee179@gmail.com

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชญาพิมพ์ อุสาโน ประธานสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร อีเมล: chayapim.u@chula.ac.th

ศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร อีเมล: pruet.s@chula.ac.th